

Gidófalvi Cs. István

Gidófalvi István teljesebb nevének csupán kezdőbetűjét árulja el egy 1650-ben Franekerában megjelent vitatkozásának címlapja, megnevezvén őt "Stephanus Ts.Gidofalvi Ungarus Transylvanus"-nak.¹⁾ A családnév azonosítására tehát csak a lehetőség kockáztatható meg, gondolván a háromszéki Gidófalván élt Csulak családra, mint melynek a XVII. század közepén már amúgy is két lelkipásztor tagja volt, de tekintettel kell lenni a Csiszérekre is, e családnak ugyanis egyik fia 1635-ben scholamester vala,²⁾ utódai közül pedig a XVIII. század második felében nem egy sepsi széki pap hagyott emléket maga után.³⁾

Gidófalvi István életkorára vonatkozólag a hollandiai Leyda város akadémiajának anyakönyve szolgáltat adatot, bizonyítván, hogy 1653 augusztus 27-én történt beiratkozásakor 29 esztendősnak jelentette magát.⁴⁾ Tehát 1624-ben kellett születnie. Hazai tanulmányait bizonyosan Fehérvárt végezte; ez nemcsak abból következtethető, hogy a háromszéki diákok a XVII. század első felében leginkább e jeles iskolába mentek tanulni, hanem az a körülmény is utmutatásul szolgálhat, hogy az elől említett vitatkozást Geleji Katona István erdélyi református superintendensnek és a gyulafehérvári egyház előljárójának ajánlotta, már pedig ismeretes, hogy a külső országokban tanuló deákok munkácskáikkal leggyakrabban olyan egyéneket szokták megtisztelni, akik tanulmányaik elvégzéséhez szükséges anyagiakban támogatták. Feltételezhető, hogy Gidófal-

1) RMK. III. 1745.

2) Háromszék 1635. évi lustrakönyve. (A SzNM-ban használtam.)

3) A SzNM kéziratárának 34. sz. kéziratosa könyve.

4) Archiv N. F. XVI. 213.

vi a fehérvári kollégium alumniát nyervén el, indult idegen országokbeli bujdosásra.

Nagyon valószínűleg iskolai és egyuttal utitársa is lehetett az 1648. év késő tavaszán bujdosásnak indult Apáczai Csere Jánosnak. Ezt az a körülmény bizonyítja, hogy első állomáshelyükre: a hollandiai Franekerába megérkezve, "Stephanus Gidofalvi Transylvanus" és "Joannes Apatzai Ungarus Transylvanus" 1648 július 22-én egyszerre iratkoztak be az egyetem teológiai karára.⁵⁾

Külföldön való tartózkodására vonatkozó egyéb adatunk "De Theologia et Religione" c.,nyomtatásban is megjelent vitatkozása, amelyet Cloppenburg professzor elnöklete alatt az 1650. esztendőben ugyancsak a franekerai akadémián tartott.⁶⁾ Ez azonban - Köblös Zoltán megállapítása szerint - csak egyik része a két külön disputációból álló "Praecognitorum Theologiae Christianae Disputatio" című dolgozatának, amely Cloppenburg: "Exercitationes" című értekezésgyűjteményében önálló címlap nélkül 1653-ban Franekerában jelent meg.⁷⁾ Ezen kívül még egy "de Baptismo" tárgyú vitatkozásáról maradt fenn nyomtatvány. Ezt Arnoldus professzor "Henrici Echardi Lutherani Scopae dissolutae" értekezésgyűjteményében az 1654. esztendőben Franekerában adta ki.⁸⁾ Miként az előzőnél látható, a gyűjteményes munka a vitatkozás megtartása után három esztendő múltával jelent meg, azonképpen valószínű, hogy a második disputációt tartalmazó kötethez is körülbelül ugyanennyi időre volt szükség, mignem a könyv terjedelméhez elégséges anyag összegyűlt.

Franekerában való tanulását Gidófalvi az 1653. év nyarán megszakítva, Leydába vándorolt át, ahol augusztus 27-én iratkozott be az akadémia teológiai karára: "Stephanus Gedophalvi Transilvani Hung. (Annorum) 29, T(theologiae studiosus)" adatokkal.⁹⁾ Meddig maradt itt, tartott-e újabb vitatkozást s azután mikor tért haza? Erre vonatkozó biztos adatokkal egyelőre nincsen módomban felelnem. De még ha a szokottabb öt esztendőt is egészen künn töltötte

5) TT. 1886: 608.

6) RMK. III. 1745.

7) EM. 1906: 43-44.

8) RMK. III. 1879.

9) Archiv N. F. XVI. 213.

légyen, akkor is 1655 táján már haza kellett térnie. Ugy látszik, hogy elhelyezkedését nem kereste Erdélyben. Ugyanis adat van reá-ja, hogy dézmáját, mint abaujszántói lelkipásztor az 1662. év augusztus 25. napján nyugtatványozta.¹⁰⁾ Nehány esztendővel ezután Mezőlaki P. János 1666 márciusában Franekerában tartott vitatkozását a többek között Gidófalvi István szántai papnak ajánlotta.¹¹⁾

Vajjon mi lehet a magyarázata, hogy ez az erdélyi származású és erdélyi neveltetésű ifju nem szűkebb hazájában, hanem attól jó távol: Abauj megyében keresett magának letelepedésre állást? Nem tudok más magyarázatot találni, minthogy teljesebb nevében a "Ts." családnévrövidítés mégiscsak a Csulak nevet tartalmazza s így unokaöccse volt a presbiteriánus felfogás miatt Kolozsvárról eltávolított Gidófalvi Csulak Jánosnak. Tehát nagybátyjának keserves sorsa intő jelként állt előtte, hiszen még élt az erősen orthodox felfogású Csulai György püspök s a puritánusokat nem kedvelő II. Rákóczi György fejedelem, ezért azután úgy gondolhatta, hogy neki sem lehet keresete szűkebb hazájában s inkább oda húzódott az özvegy fejedelemasszony védelme alá tartozó középső Felvidékhez, ahol egy-egy Medgyesi Pál és Tolnai János eléggé gátlás nélkül hirdethette a puritánizmus szerinti szellemi felszabadulást.

Gidófalvi - tudtommal - semmiféle vezérszerepet nem vitt, sőt nem is vihetett, mert a megértő patróna: Lorántfi Zsuzsánna rövidesen ezután, 1660-ban elhunyt s az özvegyé lett ifju fejedelemasszony és környezete most már nemcsak a puritánusoknak, hanem minden protestánsnak élet- és működési lehetősége elé gátat igyekezett vetni.

10) Zoványi Jenő: Protestáns lelkészek nyugtatványai. Magyar Protestáns Egyháztörténeti adattár. XIII. 8.

11) RMK. III. 2326.